

Ελληνική οικονομία: αναδρομή στο 2024 και προοπτικές 2025

Description

Μιράντα Ξαφά*

Σε ένα διεθνές περιβάλλον μεγάλης αναταραχής και ραγδαίων αλλαγών την χρονιά που πέρασε, η Ελλάδα ξεχωρίζει ως πόλος πολιτικής και οικονομικής σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή. Η δυσφορία της Ευρώπης βαθαίνει, καθώς πολλές χώρες αντιμετωπίζουν μεγάλα δημοσιονομικά ελλείματα και χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Κυβερνήσεις κατέρρευσαν στη Γερμανία και Γαλλία, αφήνοντας την Ευρώπη χωρίς πολιτική ηγεσία. Οι ραγδαίες εξελίξεις στην Μέση Ανατολή, με τις επιχειρήσεις του Ισραήλ στη Γάζα και στο Λίβανο εναντίων της Χαμάς και της Χεζμπολάχ και την κατάρρευση του καθεστώτος Αλ-Άσσαντ στη Συρία, δείχνουν ότι ζούμε σε καιρούς έντονης γεωπολιτικής και πολιτικής μεταβλητότητας. Ταυτόχρονα ο πόλεμος στην Ουκρανία βρίσκεται σε κρίσιμη καμπή, ενώ η επιστροφή του Προέδρου Τράμπ στην ηγεσία της Αμερικής αποτελεί πηγή αβεβαιότητας για την Ευρώπη και τον κόσμο. Εμπορικός πόλεμος και πολιτική παράλυση είναι οι δύο σημαντικότερες απειλές για την Ευρωζώνη το 2025.

Παρά τους αντίθετους ανέμους, οι μακροοικονομικές προοπτικές της Ελλάδας διαφαίνονται πιο θετικές από αυτές της Ευρωζώνης και το 2025, για συγκυριακούς κυρίως λόγους. Πρώτον, το σχετικά μεγάλο μερίδιο της Ελλάδας στα κεφάλαια του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) αναμένεται να στηρίξει την οικονομική δραστηριότητα μέχρι το 2026, καθώς ανέρχεται σε 4,5% του συνόλου, υπερδιπλάσιο του μεριδίου της Ελλάδας στο ΑΕΠ της Ευρωζώνης. Δεύτερον, οι ενεργοβόρες βιομηχανίες

αποτελούν μικρό τμήμα της συνολικής παραγωγής στην Ελλάδα σε σχέση με τις χώρες της βόρειας Ευρώπης. Η Γερμανική οικονομία βρίσκεται σε ύφεση την τελευταία διετία καθώς πλήττεται ιδιαίτερα από την αδυναμία πρόσβασης σε φθινό φυσικό αέριο από την Ρωσία. Αντίθετα, η ανάκαμψη του τουρισμού μετά την πανδημία COVID-19 ευνοεί την Ελλάδα και άλλες χώρες της νότιας Ευρώπης. Οι χειμερινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επιβεβαιώνουν την ανθεκτικότητα της Ελληνικής οικονομίας, εκτιμώντας τον ρυθμό ανάπτυξης στο 2,1-2,3% την τριετία 2024-6 σε σχέση με μόλις 0,8%-1,6% στην Ευρωζώνη.

Παρόμοιες είναι και οι προβλέψεις του ΔΝΤ, που όμως δείχνουν τον ρυθμό ανάπτυξης στην Ελλάδα να μειώνεται στο 1,3% στο τέλος της δεκαετίας, κοντά στον δυνητικό ρυθμό 1%. Πέρα από τα εύσημα για την ισχυρή ανάπτυξη και τις καλές δημοσιονομικές επιδόσεις των τελευταίων ετών βρίσκονται σημαντικές προκλήσεις, όπως επισημαίνει η πρόσφατη έκθεση ΟΟΣΑ για την Ελλάδα. Παραμένει χώρα με χαμηλή παραγωγικότητα, κυριαρχία πολλών και μικρών επιχειρήσεων, μεγάλη εξάρτηση από τον τουρισμό, έλλειψη επενδύσεων σε υψηλή τεχνολογία, χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας, αναποτελεσματική δημόσια διοίκηση και περίπλοκο φορολογικό σύστημα. Το παραγωγικό μοντέλο της Ελλάδας δεν έχει αλλάξει. Ακόμη και με μέτριους ρυθμούς ανάπτυξης, το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών παραμένει πάνω από 7% του ΑΕΠ, αντανakλώντας την περιορισμένη παραγωγική βάση που υποχρεώνει την Ελλάδα να δανείζεται από το εξωτερικό για να καλύψει την διαφορά μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις, που χρηματοδοτούν το έλλειμμα χωρίς προσφυγή σε δανεισμό, υποχώρησαν για δεύτερη συνεχή χρονιά το 2024, ενώ οι επενδύσεις σε ακίνητα έφτασαν να αποτελούν το 62% του συνόλου (στοιχεία 9μήνου).

Όπως επισήμανε η έκθεση Πισσαρίδη, η χαμηλή παραγωγικότητα και η εσωστρέφεια, που παραμένουν κεντρικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας, είναι αλληλένδετα στοιχεία και προκύπτουν από την αναποτελεσματική λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και των θεσμών. Αυτοί είναι οι δύο τομείς στους οποίους η κυβέρνηση Μητσοτάκη δεν έχει δείξει αξιόλογο έργο. Η Ελλάδα πέτυχε τη μεγαλύτερη πρόοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην ψηφιοποίηση των δημοσίων υπηρεσιών της τα τελευταία χρόνια, αλλά η αποτελεσματικότητα του δημοσίου τομέα παραμένει σχετικά χαμηλή. Όσο χάνονται ευκαιρίες, η σχετική θέση της ελληνικής οικονομίας επιδεινώνεται. Η άρση των αγκυλώσεων που εμποδίζουν την αναπτυξιακή τροχιά απαιτεί βαθιές μεταρρυθμίσεις, όχι οριακές μεταβολές.

Έχει ενδιαφέρον φετινή μελέτη του [Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας](#) που δημοσίευσε πρόσφατα το [ΚΕΦΙΜ](#) σε συνεργασία με το канаδικό [Ινστιτούτο Fraser](#), καθώς η χώρα μας

καταλαμβάνει την τελευταία θέση στην ΕΕ και την 70η θέση ανάμεσα σε 165 χώρες ως προς την οικονομική ελευθερία. βάσει δεδομένων του 2022. Η χώρα μας κατατάσσεται χαμηλότερα από τις περισσότερες πρώην κομμουνιστικές δικτατορίες της ανατολικής Ευρώπης, και καταλαμβάνει την 150η θέση με κριτήριο το μέγεθος του κράτους. Παράγοντες που μειώνουν την βαθμολογία της Ελλάδας είναι οι υψηλές καταναλωτικές δαπάνες του κράτους (κυρίως μισθοί), οι υψηλές μεταβιβάσεις και επιδοτήσεις (κυρίως συντάξεις και τα διάφορα passes) ο υψηλός οριακός συντελεστής φορολογίας εισοδημάτων άνω των 40 χιλιάδων ευρώ, και η χρονοβόρα Δικαιοσύνη που δυσκολεύει την τήρηση των συμβολαίων και των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Η αναγκαία μεταρρύθμιση της Δικαιοσύνης προχωρεί με δειλά βήματα για να μην θιγούν μικροσυμφέροντα. Το ίδιο ισχύει για την ανάγκη συγκράτησης των δαπανών για να δημιουργηθεί δημοσιονομικός χώρος για την περεταίρω μείωση της φορολογίας χωρίς να θιγεί η δημοσιονομική ισορροπία. Ο προϋπολογισμός 2025 δείχνει ότι το πρωτογενές πλεόνασμα θα μείνει κολλημένο γύρω στο 2,5% του ΑΕΠ αν δεν γίνουν περικοπές δαπανών. Η ανισότητα δεν μειώνεται με επιδόματα αλλά με ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις που αυξάνουν την παραγωγικότητα της εργασίας.

Στην πρόσφατη έκθεση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή περιέλαβε την Ελλάδα για πρώτη φορά μεταξύ των 10 χωρών όπου η επίτευξη του στόχου κοινωνικής σύγκλισης είναι επισφαλής. Το 2025 σκοπεύει να ετοιμάσει αναλυτική έκθεση για κάθε μία από αυτές τις χώρες, που περιλαμβάνουν επίσης την Βουλγαρία, Ρουμανία, Κροατία, Ουγγαρία, Εσθονία, Λιθουανία, αλλά και τις σχετικά πιο πλούσιες Ισπανία, Ιταλία και Λουξεμβούργο. Αυτή η δυσάρεστη κατάταξη της χώρας μας οφείλεται σε παράγοντες όπως η υπερβολική επιβάρυνση κόστους στέγασης, η εισοδηματική ανισότητα, οι ακάλυπτες ανάγκες ιατρικής φροντίδας, και η αναποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων που αφήνουν μεγάλο μέρος του πληθυσμού (26%) σε κίνδυνο φτώχειας. Η Ελλάδα έχασε πολύτιμο χρόνο λόγω των λανθασμένων πολιτικών που οδήγησαν τη χώρα σε χρεοκοπία και μνημόνια, με αποτέλεσμα η απόσταση από το μέσο εισόδημα ΕΕ να παραμένει μεγάλη παρά τις αυξήσεις που δόθηκαν τα τελευταία χρόνια. Με έτος βάσης το 2008, το κατά κεφαλήν διαθέσιμο εισόδημα είναι στο 81,6% το 2023 έναντι 111,1% στην ΕΕ.

Σημαντική πρόκληση για το 2025 είναι η βελτίωση της λειτουργίας του κρατικού μηχανισμού και της Δικαιοσύνης. Πρέπει να σταματήσει οριστικά η κομματική στελέχωση των διαθέσιμων θέσεων στον κρατικό μηχανισμό και να ισχύσει πραγματική αξιοκρατία. Το σύστημα της στοχοθεσίας, αξιολόγησης και μπόνους των προϊσταμένων που θεσμοθετήθηκε στο Δημόσιο με τον νόμο 4940/2022, και τέθηκε σε εφαρμογή σταδιακά, είναι ένα πρώτο βήμα. Αφορά περίπου 250.000 υπαλλήλους του ευρύτερου δημόσιου

τομέα, ενώ εξαιρούνται οι εκπαιδευτικοί, δικαστικοί, νοσηλευτές, γιατροί, αστυνομικοί και στρατιωτικοί. Χωρίς περαιτέρω βελτίωση της διαφάνειας, αξιολόγησης και στοχοθεσίας σε όλο το Δημόσιο, η προσέλκυση επενδύσεων και η αύξηση της παραγωγικότητας θα είναι δύσκολη διαχρονικά.

Το μεγάλο ζητούμενο είναι η σύγκλιση του ελληνικού με το μέσο ευρωπαϊκό εισόδημα. Η αύξηση της απασχόλησης τα τελευταία χρόνια και η μείωση του βάρους στη μισθωτή εργασία με την μείωση των ασφαλιστικών εισφορών βοηθούν, αλλά δεν επαρκούν. Η «φορολογική σφήνα», δηλ. η διαφορά ανάμεσα στον καθαρό μισθό που παίρνει ο εργαζόμενος και στο κόστος για την επιχείρηση που τον προσέλαβε, παραμένει πολύ μεγάλη και αποτελεί αντικίνητρο για προσλήψεις. Παρά τις σταδιακές μειώσεις, οι ασφαλιστικές εισφορές παραμένουν υψηλές και η φορολογική κλίμακα πολύ προοδευτική, με τον ανώτατο συντελεστή 44% να επιβάλλεται εισοδήματα άνω των €40.000, πολύ χαμηλότερα απ' ότι στις άλλες χώρες της ΕΕ. **Με σωρευτικό πληθωρισμό 17% την τελευταία τριετία, η μη τιμαριθμοποίηση της κλίμακας αναιρεί τις μειώσεις φόρων που διατυμπανίζει η κυβέρνηση.** Το ΚΕΦΙΜ έχει προτείνει [αναλογική φορολογία](#) (flat tax), πρόταση που υποστήριξε και ο ΟΟΣΑ πρόσφατα. Κατ' ελάχιστον θα πρέπει να διπλασιαστεί σε €80.000 το όριο εισοδήματος πάνω από το οποίο επιβάλλεται ο ανώτατος φορολογικός συντελεστής 44%, ώστε να μειωθεί η προοδευτικότητα της σημερινής φορολογικής κλίμακας που δυσκολεύει σημαντικά την προσέλκυση εξειδικευμένου και διευθυντικού προσωπικού στη χώρα μας και επιτείνει το ήδη οξύ πρόβλημα της φυγής ανθρώπινου δυναμικού. Ταυτόχρονα το φορολογικό πλαίσιο που διέπει τις αποσβέσεις θα μπορούσε να προσφέρει μεγαλύτερα κίνητρα για επενδύσεις, ώστε η χώρα να αυξήσει το ποσοστό των επενδύσεων στο ΑΕΠ από 14% σήμερα πλησιέστερα στον Ευρωπαϊκό μέσο όρο 22% και να εξαλειφθεί το επενδυτικό κενό.

**Μιράντα Ξαφά, Μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Κέντρου Φιλελεύθερων Μελετών (ΚΕΦΙΜ).*